

Myrmekologiske notiser I.

Av Holger Holgersen, Stavanger.

Formicoxenus nitidulus Nyl.

Som vertsmaur for denne art regnes i almindelighet bare *Formica rufa* L. (med var. *rufo-pratensis* For.) og *F. pratensis* Retz. Sparre-Schneider opgir dessuten også å ha funnet den hos *F. exsecta* Nyl. (Hym. aculeata im arct. Norwegen, Tromsø 1906).

16. sept. 1938 fant jeg en koloni av *Formica truncicolaris* For. på Røa, V. Aker, dels i jorden og dels i oppbygg omkring et par steiner, og under en av disse steiner var en hel del *Formicoxenus*, deriblandt flere vingeløse ♀♀.

Harpagoxenus sublævis Nyl.

Denne interessante art synes å være forholdsvis almindelig i enkelte strøk hos oss, og vil nok ved nærmere undersøkelser vise sig å være utbredt over størsteparten av landet. Utenfor dens hovedområde (Skandinavia, Finnland) forekommer den som regel ytterst sjeldent (Danmark, Tyskland, Schweiz, Apenninene, Ungarn, Ural).

Foruten tidligere i N. E. T. (B. II, s. 157, B. V, s. 36 og s. 74) publiserte norske funn er siden kommet til følgende:

2. Skaugum, Asker, 6. mai 1939 (A. Strand).
5. Kjørmo, Lund, 18. juli 1938 (2 kolonier)!
- Tengs, Eigersund, 21. juli 1938!
6. Bjerkreim, 22. august 1938!
- Eltervåg, Riska, 13. august 1939!
- Hommelund, Høle, 28. mai 1939 (2 kol.)!
21. Ådneram, Sirdal, 6. august 1939 (2 kol.)!

Leptothorax tuberum F. var. *nigricephala* Kar.

Denne variant blev beskrevet av Karawajew i 1930 efter eksemplarer tatt av H. Lohmander, Göteborg, på Öland og Gotland. I Ths. Munsters samlinger står noen norske ekspl., og dessuten fant A. Strand og forf. 2 kolonier på Brønnøy, Asker, 17. sept. 1939, så de hittil kjente lokaliteter for Norge blir:

2. Solberg, Nesodden, 1919 (M.).
- Snarøy, Asker, 1919, (M.)
- Brønnøy, Asker, 1939 (Strand og !).
- Ullernåsen, juni 1939, A. Strand.

3. Tofteholmen, mai 1921 (M.).
 4. Sandnes, Drangedal, 1919 (M.) (*L. tuberosum* F. i N. E. T. Bd. V, s. 76).
Lillesand omegn, mai 1923 (M.).
- Bestemmelsen er bekreftet av H. Donisthorpe, British Museum.

L. (Mychothorax) acervorum F.

På Brønnøy, Asker, tok jeg i sept. 1938 en ♀ som manglet det ene petiolar-ledd og hadde det andre så sterkt redusert at abdomen tilsynelatende var festet direkte til epinotum. Dyret var ellers helt normalt.

H. Donisthorpe omtaler (British Ants, London 1927, s. 169) likeledes en *L. acervorum*-♀ som helt manglet begge ledd, men slike tilfeller er selvsagt ytterst sjeldne.

Myrmica lævinodis Nyl.

I samlingene på Zoologisk Museum, Oslo, står 4 eksemplarer av denne art, datert »Polmak, Esmark«.

Ifølge T. Soot-Ryen (Tromsø Museums årshefte 1924) er arten ikke tidligere kjent fra det nordlige Norge.

I en liten koloni på Austrått, Høyland (Rogaland) tok jeg 18. august 1938 en ergatandromorf av *M. lævinodis*. En nærmere beskrivelse av dyret er gitt av H. Donisthorpe i The Entomologist, Vol. LXXI, Nov. 1938.

Dette er den første gynandromorf tatt i Norge, og ifølge hr. Donisthorpe nr. 63 av alle (ca. 65) kjente gynandromorfe maur.

Myrmica sabuleti Meinert.

Denne art er ikke tidligere publisert som norsk, antagelig da den her som andre steder er blandet sammen med *M. scabrinodis* Nyl., en feil som jeg også selv har gjort mig skyldig i.

Sabuleti er imidlertid ganske almindelig hos oss. I samlingene på Zoologisk Museum står under *scabrinodis* flere ekspl. tatt av Esmark, Siebke og Haanshus i Oslo og omegn, og selv har jeg funnet den på en rekke steder i Rogaland (Ogna, Randa-berg, Hetland, Høle, Lysebotn, Hjelmeland, Tysvær, Karmøy, Kvitsøy, Eigersund o. s. v.) og ved Oslo.

Myrmica Schencki Emery.

Av denne art tok jeg et ikke helt typisk eksemplar (♂) på Brønnøy, Asker, 25. sept. 1938 hvor A. Strand fant flere ♂♂ sommeren 1939.

Arten var ny for Skandinavia da H. Lohmander fant den på Öland og Gotland for 10 år siden. Den er utvilsomt blandet

sammen med *M. lobicornis* Nyl., som den står meget nær, og ved en foreløbig gjennomgåelse av Zoologisk Museums materiale av *lobicornis* har jeg også funnet en del ekspl. av *Schencki* tatt av Esmark i Aker og på Helgøen, og et ekspl. tatt av Munster på Bygdøy. Arten er muligens ingen sjeldenhet i det sydøstlige Norge.

Bestemmelsen av mitt ekspl. er bekreftet av H. Donisthorpe, British Museum.

Myrmica rugulosa Nyl.

E. Strand opgir i »Hymenopterologisk Bidrag til Norges Fauna« (Videnskaps-Akademiets forh. 1903) å ha funnet *M. rugulosa* ved Fredrikstad. I en kasse på Zoologisk Museum står blandt en rekke maur samlet av E. Strand et ekspl. datert Fredrikstad, og med håndskreven etikett »*Myrmica rubra* L. race *rugulosa* Nyl. ♂«. Eksemplaret er imidlertid en *Leptothorax acervorum* F.!

Lasius mixtus Nyl.

På Skaugum i Asker fant A. Strand og forf. en svær koloni av denne art i en hul lind 4. sept. 1938. Veggene inne i treet var belagt med tykke lag fuktig jord, hvor mauren hadde muret sine tallrike ganger og kamre. Både denne gang og ved et senere besøk 10. sept. 1939 fantes bare ♀♀ og larver, ingen kjønnsdyr. Oppe i Skaugumåsen tok jeg imidlertid en enslig, vingeløs ♀ 4. sept.

L. mixtus er visstnok ikke funnet i Norge tidligere, mens den nærstående *L. umbratus* Nyl. er kjent fra flere steder. Mellemformen var. *mixto-umbrata* Forel har jeg fra Røa, V. Aker.

Lasius brunneus Latr.

Som ny lokalitet for denne i Skandinavia så sjeldne art, kan jeg nevne Ullernåsen, Aker, hvor jeg tok noen ♀♀ 11. sept. 1938, og hvor både A. Strand og forf. senere har funnet adskillige ekspl., 20. sept. 1939 også en mindre koloni.

Videre har A. Strand tatt ekspl. fra et par kolonier på Bygdøy, 13. V. 1939.

I Sverige er *brunneus* såvidt vites hittil tatt bare 1 gang, på Öland.

Formica pressilabris Nyl.

Foreløbig har jeg kjennskap til bare 1 norsk lokalitet for denne art, Blindern, V. Aker, hvor jeg opdaget en koloni på 3—4 små tuer på gressmark i september 1938.

Formica sanguinea Latr.

Litteraturopgiftene om denne slaveholders forekomst hos oss er høist sparsomme. Ths. Munster nevner den i forbindelse med *Lomechusa strumosa*, tatt på Hvaler (Tillæg og bemerkninger til Norges koleopterfauna, N. E. T. II, s. 166). Annet har jeg ikke kunnet finne.

Imidlertid foreligger det ekspl. fra en rekke lokaliteter, og følgende er en fortegnelse over alle hittil kjente finnesteder i Norge:

1. Kirkeøen, Hvaler, 1925 (M.).
2. Ullern, Aker, 9. sept. 1939!
4. Lillesand omegn, mai 1923 (M.).
6. Barka, Strand, 29. mai 1938!
Hommelund, Høle, 28. mai 1939!
Skiftun, Hjelmeland, 18. juni 1939!
14. Fagernes, Valdres (Zool. Museum).
15. Kongsberg (M.).
24. Lågendal, Dovre, juni 1918 (M.).

Formica rufibarbis F.

I Zoologisk Museums samlinger står flere ekspl. av denne art, datert Tøien og Kristiania, tatt av Esmark, Siebke og Collett. Merkelig nok er den allikevel visstnok ikke publisert som norsk.

I april 1939 fant jeg en koloni i Ullernåsen, Aker, og 17. sept. 1939 tok jeg 3 ♀ ♀ på Brønnøy, Asker, derav 2 ved håving.

Formica truncicola Nyl. var. *truncicolo-pratensis* Forel.

Så langt jeg har kunnet kontrollere, må praktisk talt alle våre *truncicola* (= *truncorum* F.) henregnes til var. *truncicolo-pratensis* Forel. I alle de tallrike tilfeller hvor jeg selv har funnet denne maur, har det vært den mer eller mindre mørke form, ikke den lyse typiske. Det samme er tilfelle med eksemplarene i Zoologisk Museums samlinger, med undtagelse av 1 ekspl. fra Voss, i sin tid bestemt av Forel.

I ovenstående er følgende forkortelser benyttet:

M. = bergmester Ths. Munster
og ! = forf.

Summary.

The author gives a brief account of the occurrence of some more or less rare ants in Norway, most of the mentioned captures made by the author.

The capture of *Myrmica lævinodis* Nyl. at Polmak, Finnmark (70° 6' N) by mr. Esmark, is remarkable, being our most northern locality for this species. Also the *Formicoxenus nitidulus* Nyl. taken in a colony of *Formica truncicolo-pratensis* For. is worth mentioning.

As far as known the following species or varieties are new to the Norwegian fauna:

Leptothorax tuberum F. var. *nigricephal*a Kar.

Myrmica sabuleti Meinert (common, but previously named *scabrinodis* Nyl.).

M. Schencki Emery.

Lasius (Acanthomyops) mixtus Nyl.

L. umbratus Nyl. var. *mixto-umbrata* Forel.

Formica truncicolo-pratensis Forel (previously named *truncicola* Nyl. or *truncorum* F.).

~~*F. pressitabris* Nyl.~~

F. rufibarbis F.

The numbers 1, 2, 4, 15 etc. refer to the division of Norway into biogeographical sectional areas.
